

Czakó Gábor

A MAGYAR ELŐNY
HÁTRÁNYA ÉS SIKERE

A magyar ember, mihelyst gondolkodni mer, óriási előnybe kerül sokakkal szemben. Már az elhatározástól is, hiszen nyilván magyarul vág bele, egy beláthatatlan mélységű-gazdagságú nyelv birtokában, amelyben az árnyalatok árnyalata is játszva kifejezhető, sőt a dolgok fonákja is rögtön kikukucskál. A magyar ebből rögtön észleli az ellentétek egységét, lám, a *bék* gyökből jön a *béke* és a *béklyó*, hisz a békét is kötjük. A *szabadságnak* és a *szabálynak* közös gyöke a *szab*, mert nincs szabadság szabály nélkül. Mellbevágó, hogy egy a gyöke a gyilkos ölnék és a szerető ölelésnek. Ha valaki tanulni szeretne, és veszi a bátorságot meg a fáradságot Czuczor Gergely és Fogarasi János híres művének, *A magyar nyelv szótárának* az olvasgatására, akkor rá kell jönnie arra, hogy nyelvünkben a szócsaládok nemcsak nagyra, sőt óriásira tudnak nőni, hanem egymással is összekapcsolódnak több irányban, miáltal hatalmas jelentésmezők szövődnek, bennük a nyelvet egybefűző jelentéskapcsolatok sokaságával. Heidegger megdöbönt, amikor egy magyar tanítványától megtudta, hogy nálunk a *gon* gyökből ered a *gonosz*, a *gondol*, a *gondoz*, a *gondviselés* és a Gondviselő stb. Szent-Györgyi Albert ezért így magyarázta a magyar tehetség titkát: „ugyanazt látjuk, mint mások, de többet veszünk észre”. Vagyis a teljes jelentésmezőt.

A hozzáértők ezért is beszélnek fordítási nehézségekről. Ez igaz, hiszen sok nyelvnek nincs annyi szava, amennyit Arany János használt, másik meg nem képes Krúdy, Móra vagy Tamási elképesztő dúsan szótt, gazdagságában is világos utalásrendszerét visszaadni. A szavak és a belőlük szótt szöszöveget viszonya olyasféle, mint a nyugodt barlangi tóé a csapodár tengerhez képest. Az egyik némán alszik, a másik egy percre sem nyughat: arca, hangja, kedélye folyamatosan frissül.

Az úgynevezett művelt világban jó százötven éve dúlnak a művészeti izmusok. Ezért leginkább azokat a magyar írókat fordítják, akik a Nyugaton éppen divatos művészetipari szabványokat majmolták, s ezzel

megnyugtadják az ottani kiadókat meg a mögöttük álló pénzeszsákokat: nincsen semmi baj, a magyarok is a mi nótánkat fújják, nem lehetnek jobbak nálunk, tehát ugyanolyan gyorsan avulnak, mint a mieink... Így érik el, hogy a szellemi élet hőfokát körömfeketényivel nulla fölött tartsák bolygószerte.

Csontváry azt hitte, hogy az egész világot legyőzte szinte tökéletes művészetével, s el is várta, hogy képei láttán a világ megjavuljon. Tévedett szegény. A világ egy-két fontos, mondjuk ki, ügyszóval embere persze tudta, hogy ki ő. Például 1949-es párizsi kiállítását Picasso a Musée National d'Art Moderne bezárt ajtóit mögött tanulmányozta Jean Cassou igazgató és Marc Chagall társaságában. Így értékelte a látottakat: „Nem is tudtam, hogy rajtam kívül más nagy festője is volt századunknak.” Hogy erre Chagall mit felelt, nem maradt fenn...

Csontváry képeit többször próbálták ellopni, például a Brüsszeli Világkiállítás végeztével a rendezők elsikkasztották a *Tengerparti sétalovaglást*, de Fülep Lajos több éves küzdelem után visszaszerezte. Ez – állítólag – jó is, meg nem is. Jó, mert a mű hazakerült, és rossz, mert manapság csak azok számítanak művészeknek, akiknek az alkotásai forognak a világpiacon, és Európa, még inkább Amerika piacvezető gyűjteményei hol ennyi, hol meg annyi milliót fizetnek értük...

Vajon hol élünk? S mit látunk belőle? Miért hemzseg Hamvas Béla bölcsessége – jópofaságokká silányítva – az ezredforduló lottyadt irodalmában, miért nem szerepelt Béla bácsi a híres ELTE ajnározott, jópofi szerzői között 1995-ben, és miért maradt ki 2015-ben? Miért hiányzott tanítványa, Weöres Sándor akkor és most? Vagy Kodolányi János páratlan remeke, a *Zárt tárgyalás*, eddig miért nem jutott színpadra?

Ha korunk szellemi helyzetét meg akarjuk érteni, akkor olvassunk el egy párbeszédet Hamvas Béla *Óda a XX. századhoz* című esszéjéből:

„Ha a huszadik században az intelligens európai elutazik, és idegen ország határához érkezik, az útlevelel és vámvizsgálat után odamegy valakihez, és így szól:

– Ebben az országban idegen vagyok, legyen olyan szíves, kérem, mondja meg, mi az, amit önök itt most hazudnak?

A bennszülött erre azt feleli:

– Arrobori.

– Mit jelent ez a szó?

- Pontosán senki sem tudja.
- Hatása észrevehető?
- Hatása észrevehetően nagy. Régebben palotában éltünk, de az megbukott. Azóta egész életünk az arbori jegyében áll, és az országban arboriális virágzás tapasztalható. A közállapotok –
Az idegen bólint.
- Köszönöm, ne fáradjon. A többit már tudom.”

Anamorfózis (mezzotinto, 21 x 15 cm, 2018)